

TÜRK MİMAR VE MÜHENDİS ODALARI BİRLİĞİ BASINA VE KAMUOYUNA

Seydişehir, 16 Eylül 2003

TMMOB Yönetim Kurulu Başkanı Kaya Güvenç ve TMMOB'ne bağlı Odaların Başkan ve Temsilcilerinin Eti Alüminyum Tesislerine 15-16 Eylül 2003 tarihlerinde yaptıkları ziyaret ve incelemelerinden sonra aşağıdaki açıklamayı yapma ihtiyacını duymuşlardır.

Bilindiği üzere, 1986 yılında, dönemin hükümeti tarafından, Özelleştirme Ana Planı hazırlamakla görevlendirilen Morgan Bank'ın raporunda, ülkemizdeki diğer sanayi tesisleriyle birlikte, Seydişehir Alüminyum Tesisi kiralama yöntemiyle özelleştirilecek tesisler arasında sayılmakta, bor madenleri ve kromlar özkaynakları ile beraber hemen özelleştirilecek madenler olarak yer almaktadır. 1986 yılında başlayan bu süreçte, KİT'ler; bir yandan yatırım yapamaz hale getirilmişler, diğer yandan ise siyasi kadrolaşmalarla yönetimleri büyük ölçüde zaafiyete uğratılmıştır. Morgan planının görünmeyen ve açıklanmayan ancak yaşadıkça anlaşılan amacı ise; önce zarar ettirip,

devletin sırtında kambur olarak gösterme politikalarıyla KİT'lerin çökertilmesine yönelik kısım. Ve bu plan yıllardır ülkemizde uygulanmaktadır.

Bu plan çerçevesinde, bugüne kadar ülke ihtiyacı düşünülerek Seydişehir Alüminyum Tesislerine de kapasite artırımına yönelik hiçbir yatırım yapılmamıştır (Tesisler kurulduğunda 60.000 ton/yıl ile o zamanlar 18.000 ton/yıl olan ülkemiz alüminyum ihtiyacının 3,3 katı fazla üretim kapasitesine sahipti, bugün ise ülke ihtiyacı 200.000 tonun üzerindedir).

Tesisler, günümüze kadar sadece kapanma ve özelleştirme konuları sözkonusu olduğunda gündeme getirilmiş, hükümetler bugüne kadar aldığı özelleştirme kararlarından çalışanların ve kamuoyunun baskısı nedeniyle geri adım atmak zorunda kalmışlardır.

Eti Holding uhdesinde 7 adet ruhsatlı maden sahası bulunmaktadır. Bu sahalarda halen 36 milyon ton civarında boksit rezervinin var olduğu bilinmektedir. Yılda yaklaşık 400.000 ton boksit üretimi mevcut kapasite için yeterli olmaktadır. Boksit cevheri Bayer Prosesi olarak adlandırılan kimyasal esaslı bir teknikle işlenerek önce hidrat ve bundan da



alüminyumun asıl hammaddesi olan alümina üretilmektedir. Mevcut kurulu alümina üretim kapasitesi 200.000 ton/yıl seviyesindedir. Elde edilen alüminyumun büyük bir bölümünden (120.000 ton) elektroliz yöntemiyle 60.000 ton sıvı alüminyum üretilmektedir. Bu yöntemin uygulanmasında ihtiyaç duyulan yardımcı ham-

madde niteliğindeki anot pasta üretimi de yine tesislerde yapılmaktadır. Üretilen bu 60.000 ton alüminyum, çeşitli alaşım metalleri ile işlenerek yaklaşık 65.000 ton külçe ve ingot üretilmekte ve ülke alüminyum sektörüne satılmaktadır. Üretilen döküm ürünlerinin bir kısmı, mevcut haddehanelerde, piyasa talepleri doğrultusunda, profil, levha, rulo, şerit ve folyo şeklinde işlenerek piyasaya satılmaktadır. Kaldı ki, uçak sanayi, roket sanayi, silah sanayi, vb sahalarda vazgeçilmez bir metal olan Alüminyumun stratejik özelliği nedeniyle, bizim gibi

ülkelerde birincil alüminyum üretiminin mutlaka devlet elinde olması gerekmektedir.

Alüminyum üretiminde enerji yoğun teknoloji kullanılmaktadır. Tesislerin projelendirilmesinde tüketilecek toplam elektrik miktarının 1,2 milyar kWh/yıl ve Sıvı Alüminyum üretim maliyeti içindeki payının da %19,2 olacağı öngörülmüş ve tesislerin enerji gereksinimini karşılamak amacıyla, Oymapınar Barajı ile birlikte projelendirilmiştir. Ne yazık ki, bu baraj tesislere verilmemiş ve Eti Alüminyum'un kullandığı enerji fiyatı ülkedeki artışa paralel olarak artmıştır. Tesis dünyada bu sektörde en pahalı enerji kullanan üreticidir. Dünyada sektörün kullandığı enerji fiyatı ortalama 2 cent/kwh iken devlet bugüne kadar Seydişehir'e enerjiyi sübvansiyonlu halde



5,9 cent/kwh vermektedir. (50 milyon \$/yıl ile Enerji giderinin toplam giderler içindeki payı % 49'dur.)

Buna rağmen, Eti Alüminyum tesisleri faaliyetlerini; 1997 yılında 23.191.114 \$, 1998 yılında 11.847.003 \$, 1999 yılında 10.049.975 \$, 2000 yılında 4.998.049 \$, 2001 yılında 12.087.941 \$ kar ile, 2002 yılında ise 18.994.846 \$ zarar ile tamamlamıştır.

Bilindiği üzere, IMF-DB patentli Özelleştirme Programının yeni uygulayıcısı olan AKP Hükümeti, sermaye çevrelerine ve IMF'ye kendini beğendirme telaşına girerek verilen taahhütlerin daha da ötesine geçerek mevcut kuruluşlara yeni kuruluşlar eklemektedir.

Ancak, ülkemizdeki özelleştirme uygulamalarından ne Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu ne de hükümetin kendisi memnundur. Nitekim BYDK'nın yayımladığı en son raporda, uzun yıllardan beri özelleştirme programında olan kuruluşların zarar ettiği ve kuruluşların finansman ihtiyacı için aktarılan kaynakların Özelleştirme Fonu'nun kaynak kullanım dengesini olumsuz yönde etkilediği vurgulanmaktadır. Benzer şekilde, uzun süre özelleştirme kapsamında bulunan kuruluşların verimsiz hale geldiği, hükümet tarafından da itiraf edilmesine rağmen,

"Babalar Gibi Satarım" sloganıyla, konunun hukuki yönden sakıncalı olup olmadığına bile bakılmadan müşteriler bulunmakta, adeta el altından Özelleştirilmeye devredilmemiş Alüminyum Tesislerine incelenmesi amacıyla müşteriler gönderilmektedir.

İşte böyle bir zihniyetle ve yaratılan ortamda, Türkiye'nin madenden birincil alüminyum ve katma değeri yüksek uç ürün üreten yegane "entegre" alüminyum tesisi olan Seydişehir Alüminyum Tesisleri 18 Ağustos 2003 tarihinde aşağıdaki kararlarla Özelleştirme Kapsam ve Programına alınmıştır.

Özelleştirme Yüksek Kurulunca;

Özelleştirme İdaresi Başkanlığı'nın 20.05.-2003 tarih ve 4247 sayılı yazısına istinaden,

1) Eti Holding A.Ş.'nin bağlı ortaklıklarından

Eti Alüminyum A.Ş.'nin Eti Holding A.Ş.'ye olan borçlarından arındırıldıktan sonra, kullanımlarında bulunan maden ruhsatları da dahil olmak üzere tüm hak ve yükümlülükleriyle birlikte özelleştirme kapsam ve programına alınmasına,

2) Eti Alüminyum A.Ş.'nin satış, kiralama, işletme hakkı devri ve işin gereğine uygun sair hukuki tasarruflar yöntemlerinden biri veya birkaçının birlikte veya ayrı ayrı uygulanması suretiyle özelleştirilmesine,

3) Özelleştirme işlemlerinin 1 yıl içerisinde tamamlanmasına, karar verilmiştir.

Bu kararlar Tesisler için kaçınılmaz son olan kapanma süreci başlamıştır. Çünkü, bizler biliyoruz ki; Çinkur, Elazığ Ferro Krom ve daha bir çok tesisimizde aynı uygulamalar yapılmış ve bu tesisler bugün itibarıyla kapalı durumdadırlar. Ve ne yazık ki ülkemiz sanayisi bu uygulamalarla dışa bağımlı hale getirilmiştir. Yabancı firmalar ülkemizdeki madenlerin peşindedirler. Bilindiği gibi, bir çok yabancı firma ülkemizde madencilik yapmaktadır, ancak hiçbirisi katma değer üreten sınai tesis kurmamıştır. Bugün Alüminyumda da firmalar madenlerin peşindedirler. Güney Amerika ve Avustralya'dan aldıkları düşük kaliteli Boksit yerine ülkemizin kaliteli

Boksitlerini ele geçirmek onlar için daha kârlıdır.

Özelleştirme ihalelerinde yeni yatırım şartı konulsa bile, bu şartlara uyulmadığı bilinmektedir ve uygulamada yaptırımı bulunmamaktadır. Hatta bırakın yeni yatırım yapılmasını, özelleştirilen kuruluşları alanların borçları birkaç kez yeniden yapılandırılmıştır. Özelleştirme bedelleri bile tahsil edilemezken, Seydişehir'de Özelleştirme sayesinde binlerce kişiye iş imkanı yaratılacağı, özelleştirmenin yeni yatırım yapılması şartıyla yapılacağına açıklanması, halkın tepkisini azaltmaya yönelik içi boş bir söylemden başka bir şey değildir.

Ülkede özelleştirmelerin nasıl plansız-programsız yapıldığı, müşteriler tarafından yönlendirildiği, ülke yararının yabancı şirketlerin kar etmesi uğruna nasıl gözdardı edildiği ise; iktidarın 12 Eylül 2003 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan kararı ile açıkça görülmektedir.

Özelleştirme Yüksek Kurulu'nca;

Özelleştirme İdaresi Başkanlığı'nın 31/7/2003 tarih ve 6680 sayılı yazısına istinaden,

1. Oymapmar Barajı Hidroelektrik Üretim Tesislerinin özelleştirme kapsam ve programına alınmasına,

2. Oymapmar Barajı Hidroelektrik Üretim Tesislerinin özelleştirme kapsam ve programında bulunan Eti Alüminyum A.Ş.'ye devredilmesine karar verilmiştir. TMMOB olarak Hükümete soruyoruz,

Niçin, beraber projelendirildiği halde yıllardır Seydişehir'e verilmeyen Oymapmar Barajı nedeniyle pahalı enerji kullanmaya mecbur edilmiştir?

Özelleştirme İdaresi Başkanlığı 20 Mayıs 2003 tarihli yazıyla özelleştirilmesini talep ettiğinde niçin Oymapmar Barajını devretmeyi düşünmemiştir?

Temmuz ayında yabancı bir ekibin Türkiye'deki barajlarımızı inceledikten sonra yazdıkları raporlarında;

"...en uygun santral, Seydişehir ve Antalya'ya 80 km mesafedeki Manavgat Çayının kıyısında yer alan Oymapmar Barajıdır. Bu baraj 540 MW'lık (4x135) kapasitesi ile çalışma stabilitesi açısından incelenen diğer santrallardan farklıdır. Bu santral 1984 yılında üretime başlamış olup, 2002 yılı için gerçekleşen elektrik üretim maliyeti 0,174 c/kWs'dir. 2000 yılı itibarıyla, son 10 yıl için minimum yarıyıl kapasitesi ise 104 MW'dir. Santral 20 MW'lık ortalama kapasiteye sahip olup (kurulu 48 MW) Oymapmar Barajı

satın alındığında suyun(akıntının) iyi ayarlanabilmesi durumu sözkonusudur.

Eti Krom ve Eti Alüminyum'un enerji teminine uygun çözüm ise Oymapmar (hidrolik) ve Yeniköy (termik) santrallerinin satın alınması olacaktır. Bu durumda, sözkonusu iki istasyonun üretim maliyeti ortalaması yaklaşık 1,4 cent civarında gerçekleşecektir. 0,3 cent'lik nakliye dahil edildiğinde tüketici fiyatı 1,7 cent/kWs civarında olacaktır. Böyle bir döngü ilgilendiğimiz işletmelerin enerji temininde bir stabilite oluşturmasının yanısıra asıl önemlisi işletmeler için gerekli elektrik enerjisi maliyetini düşürecektir.

Bursa doğal gaz santralının satın alınması durumunda ise (Euphrates' teki barajlar dışında tutulmak kaydıyla) yalnızca Eti Krom ve Eti Alüminyum'un enerji gereksinimleri karşılanmakla kalmayıp eğer istiyorsak Türk pazarında elektrik enerjisi üreticisi ve tedarikçisi olarak rol oynamak da mümkün olacaktır." şeklindeki ifadeleriyle asıl niyetlerini belli etmişlerdir.

Bu bağlamda, yıllardır tesislerle birlikte projelendirilen Oymapmar Barajını Eti Alüminyuma vermeyip, enerji sopsasıyla zarar ettirmeye çalışan zihniyet, niçin 8 Eylül 2003 tarihinde özelleştirme kapsam ve programında olan Eti Alüminyuma devretmiştir?

TMMOB olarak, ülkemizde boksit madeninden alümina, alüminadan alüminyum, alüminyumdan külçe-levha-profil ve folyo üreterek Türkiye sanayisiyle bütünleşen Seydişehir Eti Alüminyum Tesislerinin, derhal özelleştirme kapsam ve programından çıkarılmasını, ülkemizin yerüstü ve yeraltı kaynaklarını tekeli çokuluslu şirketlerin hegemonyası altına sokmaktan ve ülke sanayisini bu tekellerin insafına terk etmekten başka bir sonucu olmayan ülke çapındaki tüm özelleştirme uygulamalarına son verilmesini ve özelleştirmedeki kuruluşların eski statülerine iade edilerek bir an önce üretime başlatılmalarını talep ediyoruz.

Bilinmelidir ki; TMMOB, Seydişehir Alüminyum Tesisleri'nin özelleştirilmesine karşı üyeleri, işçiler, diğer çalışanlar ve tüm Seydişehir halkı ile bu haklı ve onurlu mücadeleyi birlikte verecektir. •

Kaya Güvenç

TMMOB Yönetim Kurulu Başkanı